

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къыдэкы

№ № 47 — 48 (22018)

2020-рэ ильес

ГЪУБДЖ

ГЪЭТХАПЭМ и 17

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкни
нэмикі къебархэр
тисайт ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Хыисапым фэщагъэхэм яолимпиад

Хыисапым фэщэгъэ къэлэеджакъохэр зыхэлэжъэхэрэ Кавказ олимпиадэр блэкыгъэ бэрэскэшхо мафэм Мыекъуапэ къышызэуахыгъ. Аш мэфитфым къыкъоц лофт ышэннышь, бэрэскэжьем икэуххэр зэфахысыжыщтых.

Хыисап олимпиадэр ильеситфыкэ узэклэе бэжьемэ апэрэу гъэснэгъэ Гупчэу «Сиринус» зыфиорэм щызэхашаагь. Аш үүж ильес зэклэлъякохэм Мыекъуапэ ар щэкло.

Олимпиадэм изэхэцакъох АР-м гъэснэгъэмрэ шэнэгъэмрэкэ и Министерствэ, Адыгэ къэралыгъо университэти, республике естествен-нэхыисап еджаплэр, мыкоммерческэ партнерствуу гъэснэгъэмкэ технологиякъэхэм я Гупчэу «Матэма» зыфиорэр. Урысые Федерацием и Президент иранткэ лофтхъабзэр зэхашаагь.

(Икэух я 5-рэ н. ит.).

Пэшборыгъэшь Йофтхъабзэхэр агъэльэшыгъэх

КОРОНАВИРУСЫР гумэкыгъо шъхьаїу непэ дунаим къышхъашыу-цуагь. Аш псынкіеу зеушомбгуу, ыгъэсымаджэхэрэм япчагъэ мафэ къэс хэхьо.

Къэбарыр зэхэтэхы, ау тэкытпэчыжкэу ар къытыхъу-штыгъэ. Мэфэ заулэкэ узэклэ-иэбэжьемэ, гъэтхапэм и 12-м, Краснодар краим щыщ хъуль-фыгъэм мы вирусыр къыхагъэшыгъ. Ар Верон щылагъ, аш сымаджэ къышхъугь. Краснодар краим псауныгъэр къэухумэгъэнэмкэ и Министерствэ къызэритырэмкэ, ильес 60 зыныбжь хъульфыгъэм ипсаун-

ныгъэ изытет уигъэрэзэнэу щыт, сымэджэшым чэль.

Къэбарыр псынкіеу Адыгэим къэсыгъ. Тишъольыр щып-псэуххэрэр къэгумэкыгъэх. Ахэр къэбар нэпчхэм ямыдэ-лунхэм, вирусыр зыфэдэм, аш зызэрэщаухумэштим пресс-конференциеу мы мафэхэм зэхашаагъэм щытегущылагъэх.

Адыгэ Республикаем псауны-

гъэр къэухумэгъэнэмкэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем, Роспотребнадзорым и Гъэлорышланы Адыгэим щылэм ипашэу Сергей Завгороднэр, Росздравнадзорым Адыгэимкэ икъутамэ ипашэу Шымыгъэхуу Айтэч журналистхэм гущылэгъу къафэхъугъэх, коронавирусым фэгъэхыгъэу наху унаалэ зытебгъэтэйн фэе лъэнъюхэм къатегущылагъэх.

Адыгэим шагъэунэфыгъэп

Мэрэтыкъо Рустем пэублэм къызэрэхигъэшыгъэмкэ, мы вирусыр къеутэкыгъэу Адыгэим зыпари щагъэунэфыгъэп. Ау аш республикаем зыкъыши-мыштэним пае ишыкъиэгъэ йо-фыгъохэр чанэу щызэшшуахых. Къэралыгъом къихъэхэрэр аупльэклих, джащ фэдэу Адыгэим щышшэу йэкъыбым щылагъэхэмэми лъэшэу алъэплъэх.

— Адыгэим щышшэу йэкъыб къэралыгъохэм ашылх. Ахэм узыр къытфахыным ишынагъо зэрэшылэр нафэ. Аш къыкъиэл, Китайм е Европэм къи-

къижыхэрэр тэупльэклих, — къыуагъ Мэрэтыкъо Рустем.

Іэкъыбым къыкъижыгъэр ти-къэралыгъо къызэрэхъяжэу, медицинэм иофишишхэр мафэ къэс клохээ, тхъамэфитурэ цыфым лъэплъэх. А уахтэм къыкъоц сымэджэн зыльэкы-штыр унэм къымыкынэу фагъэштэх.

Коронавирусыр къызэрэхагъэшыщ хэушхъяфыкыгъэ тестовэ системэхэр щылэх. Зэ-лукъиэм къызэрэшыяугъэмкэ, Адыгэим ишыкъиэгъэн ыльэкы-штым фэдиз зэригъэгъотыгъ.

— Мыш фэдэ системэ 750-рэ республикэм іэкъэл. Ахэмкэ нэбгыри 133-мэ упплэклихэр

(Икэух я 2-рэ н. ит.).

Зэхащэштхэ Йофтхъабзэхэм атегуучы Йагъэх

Адыгэ Республика м икъералыгъо гъэ-
цекъекъо хэбзэ куулыкъухэмрэ ошэ-
дэмшэ тхъамыкъагъохэм ыкъи ра-
диационнэ авариехэм шьобж ахэ-
зыхыгъехэм яобщественнэ органи-
зациехэмрэ я Межведомственнэ
координационнэ совет зэхэсигъоу
иагъэр Премьер-министрэм игуадзэу
Наталья Широковам зерищагъ.

Социальнэ цыфхэр щызэхашштхэм, радиа-
хъумэгъэнхэм, финанс-
хэм, къебар жъугъэм
иамалхэм афэгъэзэгъе
министерствэхэм ыкъи ве-
домствэхэм ялашхэр,
радиацием епхыгъе тхъа-
мыкъагъохэм ядгъэзэйжын
хэлэжьагъехэу зэрар зэ-
рихыгъехэм яобщественнэ
организациехэм ялтыкъохэр
зэхэсигъохэм хэлэжьагъэх.

Наталья Широковам
ипэублэ пасаль къызэр-
шиуагъэмкэ, ильэс къэс
мэлынфэйм и 26-м агу
къагъэкъыжын 1986-рэ
ильэсийм Чернобыль атом
электростанцием къышы-
хъугъэх тхъамыкъагъор.

— Мыш епхыгъе шлэжь
иофтхъабзэу республикэм
адырајэ зэлхынгъехэм-

щызэхашштхэм, радиа-
цием шьобж хэзыхыгъэ-
хэм зэтыгъо ахъщэ тыхнэр
ятыгъэнхэм, япсауныгъэ-
кэ яшыкъэгъе медицинэ
уплъекүнхэр игъом афа-
шынхэм, нэмыкълофыгъо-
хэм татегуучынэу тывз-
реугоонгъ. Мы тхъамыкъа-
гъом идэгъэзэйжын хэ-
лэжьагъехэм ягумэкъыгъо-
хэр, ялофыгъохэр къера-
лыгъо гъэцкъекъо куулы-
кухэм янэлпльэгъурагъэ-
къхэрэп нахь мышэми,
щыкъагъеу джыри щыгъэ-
хэм тахэлпльэшт, — къы-
лагъа аш.

АР-м лъэпкъ яофхэмкэ,
Іэкъыб къералхэм ашы-
псэурэ тильэпкъэгъухэм
адашишт зэлукъэгъу-
зэдэгүүштэгъуухэр, фильмэ

зэфэшхъафхэм якъэгъэ-
лъэйон, нэмыкъхэри. Джаш
фэдэу культурнэ ыкъи
спорт программэхэр агъэ-
хазырых. Хабзэ зэрэхъу-
гъэу, мэлынфэйм и 26-м
хэбзэ куулыкъухэр ыкъи
общественнэ организа-
циихэр зыхэлжэштхэм
митингхэр муниципалитет-
хэм зэкъэми ашэкъло, ау-
мыгъэ а мафэр зыгъэпсе-
фыгъо зэрэтефагъэм фэш-
къызэкъахъаныш, мэлы-
нфэйм и 24-м хагъеу-
нфыгъынэу тираубытагъ.

Радиацием зэрар зэри-

хыгъэхэм зэтыгъо ахъщэ
Іэпыгъу зэраагъэгъоты-
щым фытегъэпсихъэгъэ
шэпхъэ-правовой актэу
АР-м яофшэнымкэ ыкъи
социальнэ хэхъоныгъэм-
кэ и Министерствэ кыгъэ-
хазырыгъэм охтэ бла-
гъэм хэппльэштых. Хабзэ
зэрэхъуагъэу, а зэтыгъо
ахъщэ Іэпыгъу тхъа-
мыкъагъом идэгъэзэйжын
хэлэжьагъехэм, сэкъатны-
гъэ хэзыхыгъэхэм, зи-
дунай зыхъожьыгъэхэм
яшхъэгъусэхэм, янэ-я-
хэм, ясабыйхэм алукъэшт.

Ахэм яспискэ алэкъель.
Лъэу тхыль зытхынэу
куэмкъошущтхэм адэжь
социальнэ яофшэхэр
агъекъоштых.

Иофтхъабзэу агъэнэфа-
гъэхэр зэкъ гъэцкъэ-
гъэнхэ зэрэфаер Наталья
Широковам къыуагъ, аш-
кэ пшъэдэкъыж зыхырэ
ведомствэхэм, куулыку-
хэм яофшээн нахь агъэ-
лъэшынэу къафигъэптигъ.

Іэшъинэ Сусан.
Сурэтир Іэшъинэ Ас-
лан тырихыгъ.

Конституцием игъэтэрэзэйжынхэм афэгъэхыгъэу

«Бэш Йагъэу ищыкъэгъагъ»

Юрий ГОРОХОВЫЙ,
Урсые Народнэ фронтым
ишъольтыр къутамэу
Адыгэ Республика м Ѣылэм
итхамат:

— Конституцием гъэтэрэзэйжынхэм
фэшыгъэнхэм дэзгэштэрэ къодыгъ, ар
бэш Йагъэу ищыкъэгъагъэу сэлъытэ.
Анахьэу ар зыфэгъэхыгъэр социальнэ
мэхэн зилэ гүкъекъхэр арых: шокъ
имылэу ильэс къэс пенсиехэм, пособие-
хэм ыкъи нэмыкъи тыхнэм ахгъэхъогъе-
нэйр, лэжъепкъ аанах макъеу къараты-
рээр урьпсэунымкэ ахъщэ аанах мак-
кэм фэдиз шыгъэнэйр.

Джаш фэдэу Урсые Ѣылэм
цыфхэр егъэгумэкъы ыкъи
рыразэхэп Іэнэтэшхо зыыгъ пащэхэм нэмыкъи
къэралыгъохэм ягражданствэ ялэу зэрэ-
штыр. Мыш дэжьым хабзэм цыхъэу
фашиэрэм утегуучынэйр къеклурэп.

Зикъералыгъо шу зылъэгъурэ цыфхэр
ары аш ихэхъоныгъэ фэбэнэштэр. Арышь,
пшъэдэкъыж зылъэгъурэ цыфхэр
альянсынокъо шэпхъякъиу къа-
гъэхэрээр лъэшэу ищыкъагъэх. Нэм-
ыкъи къэралыгъохэм ягражданствэ зэриэ
закъор арэп, іэкъыбим счет къызэу-
хиныри аш къыдыхъэлтигъ.

Іэнатэ зыыгъ пащэхэм ыкъи депу-
татхэм къэралыгъом ифедэ къыда-
лтытээ ѡоф ашэн фае. Конституци-
ем гъэтэрэзэйжынэу фашиштхэм мэ-
хъанэшхо зэрялэр тицьфхэм зэрээ-
хашъэрэм сицыхъэ тель ыкъи ахэм къа-
дьрагъэштэнэу сэгугъэ.

Пенсиехэр

Хъэлъэкъуае щыригъэблэгъагъэх

УФ-м Пенсиехэмкэ ифонд иотделэу Адыгэкалэ Ѣылэм
ипащэу Мигу Адамэ блэкъыгъэ тхъамафэм куаджэу
Хъэлъэкъуае Ѣылэм ифодэхэрээр ригъэблэгъагъэх. Пенсиехэм
ягъэнэфэн ыкъи ятын ѡоф дэзышээрэ купым ипащэу Лы-
хъэтыкъо Разыети аш хэлэжьагъ.

Къоджэдэсхэр нахьы-
бэу пенсиехэм ягъэ-
псын зыгъэгумэкъыщы-
гъэхэр. Куаджэм Ѣыл-
эм ифодэхэрээр зынныжь
еколоплагъэхэм фэгъэкъотэнэу ялэхэм,
компенсациехэм къакъ-
упчагъэх. Унагъом ыкъи
къелэцыкъу хэм зэлукъэгъу
афэхъугъэним фэ-
гъэхыгъэу хэбзэгъэуцу-
гъэм къэу къыхэхъагъэ-
хэм зыгъэгумэкъыхэрэри
къахъэгъэх. Постэум-
ки нэбгыри б къеклоплагъ.
Зэкъэми джэуап зэхэуугуфыкъыгъэ ара-

тыгъ, зищыкъагъэм дээ-
пилагъэх.

Пенсиехэмкэ фондын
и Къутамэу АР-м Ѣылэм
зэхигъэуцогъэ графикын
тэтэу мыш фэдэ зэлукъэ-

гъхэр чылдээ куулыкъухэм
зэхаштэх.

УФ-м Пенсиехэмкэ
ифонд и Къутамэу АР-м
 Ѣылэм ипрес-къулыкъу

ТхъамэтакIЭ хадзыгъ

Зэхэсигъом юфыгъуищымэ аштегушыгъэх. Очилхэм уштыхнхэр зэрэтире шыкIэм ыкIи яофшэн зэрэзэхашэрэм гъэтэрэзыхынхэр зэрэфашыгъехэм къыпкъырыкIыхээ, АР-м и Очилхэм япалатэ и

Квалификационнэ комиссие и Регламент аштагь.

Нэужым Квалификационнэ комиссие итхаматэу хадзыгъ Мьеckъопэ къэлэ адвокатхэм якоплегиу «Гарант» зыфилорэм ипащэу Мэрзекъулэ Рэмэзан

Борис ыкъор. Рэмэзан 2013-рэ ильэсим къыщегъэжьаgъэу Очилхэм япалатэ и Совет хэт. 2015-рэ ильэсим АР-м и Очилхэм япалатэ ивице-президентэу хадзыгъ ыкIи ильэситурэ а ИнатIэр ыгъэцэгъагь. Аш ылж

Адыгэ Республикэм и Очилхэм япалатэ и Квалификационнэ комиссие бэмышшэу зэхэсигъо илагь. Йофтхъабзэр зэрищагь АР-м и Аштэрэ хыкум ихыкумышшэу КыкI Ибрахьимэ.

Мамый Алый, — кыlyуагь Мэрзекъулэ Рэмэзан.

Тхаматэм игуадзэхэу агээнэфагъэх Мьеckъопэ къялэ адвокатхэм якоплегиу «Аргументы» итхаматэу Андрей Фатинимрэ очилэу Аулэ Светланэрэ.

Мы мафэм ехуулэу АР-м иочилхэм яреестрэ нэбгырэ 360-м еху хэт. БлэкIыгъэ ильэсим ахэм япчагьэ 20 къыххэхъуагь. 2019-рэ ильэсимкIэ мыхэм дисциплинарнэ юф 20-м еху зэхагыгь.

Мэрзекъулэ Рэмэзан кызырьуагъэмкIэ, шапхъэу щылхэм адиштэу мазэм зэ квалификационнэ уштыхнхэр aklyh. Хэбэгъэуцугъэм кызырьиагъэмкIэ, мэзищим зэ комиссие изэхэсигъо зэхажэн альэкишт, ильэсим кыкIоцI плым нахь мымакIэу.

KIAPRЭ Фатим.

МашIом псаоу къыхэкIыжьыгъ

Мьеckъупэ иурамэу Чкаловым ыцIэ зыхырэм къатыбэ хуурэ унэу тетым машом зыкызэрэшиштагъэм фэгъэхыгъэ къэбархэр жуугъеу интернет хытытуу зэфэшхъафхэм къарыхаагьэх.

ЗэрагъунэфыгъэмкIэ, я 15-рэ къатым тет фэтэрхэм ашыц псынкIэу машом зэльникъу. Аш исыгъэе пшъэшшэе ныбжыкIэр гузэжъогу хэфагь. Ау щатгъэм къыххэкIыкIэ пчъэр къылиухынышь, къикIын ымылъекIэу, лугъом зэльникъу гэе унэм къинагь. Ар балконым къитехьи, 1эпийэгүү зэрищикIагьэр, машом зыкызэршиштагъэр, зэрэхстыхъэрээр къылохээ, куо-хуа къылэтигъ. Цыфхеми макъэр къызэхахи, псынкIэу иклюгъэх. Гъунэгъухэм язекlyakэ

ишуагъэкIэ пшъашъэр псаоу къэнагь.

Пчыххэшхъапэм исабийхэр кыгъухэу къэлжкыгъэ Ольга Манецкаям ялсэуплэ кыгот балконы зэрэзэпштугъэ гүчим тео мэкъешхо къышылоу зэхихьгъ. Кызеплэйм, «Машом сесты!» ылозэ куорэ бзылъфыгъэу зылхэр ыкIи зынэгу пкэгъуасэм шуцлабзэ ышыгъэхэр къильэтигъ ыкIи а поэуплэм хэт шхъянгъупчъэм иапчхэр къаюхэу зэхихьгъ.

ТСЖ-м ипащи Ольгэ макъэ

ригъээгъ, хуугъэшшагъэр къэзылэгъугъэхэри къечэлгъагьэх. Пстэуми ялорэ-яшлэрэ зэхэльэу машом зэрэпэуцужыщхэм, бзыльфыгъэр аш къызэрэхахыщтым егувшысагъэх. Зэныбдэгжъуиц студентхэу мэшшогъэкIосэ сэнэхъатым феджхэрэ Алим Унежевыр, Илья Хвецкович ыкIи Артем Хачикян мыш кырихылгъагьэх. Клалхэр псынкIэу псууплэм еклонгъагьэх, амалэр ялэмкIэ пчъэр хаутыгъ шхъяаем, машом лъэшищу зэрээлиштагъэм ыкIи лугъошко зэрритым къаэххэкIэ узримыхъашуущтыр къагурыуагь.

Адыгэхэм «Гъунэгъур — гъончэдж», «Къэмисыгъэу улэштэп» ал. Аш къикIырэр — цыфыр гузэжъогу зыхафэкIэигупсэхэм апэу къэсырэр гүннэгъур ары. Джары мы мафэм зэрэххурэр. Я 15-рэ къатым къелкIынэу фэягъэ пшъэшшэе ныбжыкIэм ылсэе игынгъу Ольгэ къыгъэнэн ылъекIыгъ. Лъэшшэ Ѣтэгъэ пшъэшшэхъилем гүчийгъээ фэхъууз, Ольгэ гыкIыгъэхэр зыпилъэштагъэ гүчил трубэр къызифигъэфедээ ибалкон ар къызэпирисгъ. Нэужым симэджэшым ашагь.

Адыгэ республикэ клиническе сымэджэшым иврач шхъяаIэу Чэууч Нателлэ къызэриуагъэмкIэ, бзыльфыгъэм лугъом иягъэ къекIыгъ, ылэхэр зерисыгъэр машом зэлли-

льэшклаеу стыгъэх, ау ипсауныгъэкIэ щынагь щылэп, изыт зыпкь ит.

Мэшшохуу къызхэкIыжьыгъэм елъытыгъэмэ, шьобжуу хихыгъэр бэл, пшъэшшэе ныбжыкIэр насыпшю дэдэу къэххуутигъээ рихылгээгэ цыфхэм симэджэшым ашагь.

УФ-м ошэ-дэмшиш юфхэмкIэ и Министерствэ и Гъэлорышилэпэ шхъяаIэу Адыгэ Республиком щылэм къызэритигъэмкIэ, гъэтхапэм и 6-м, пчыххэм я 15-рэ къатым тет фэтэрхэм ашыц пшъэшшэе ныбжыкIэр зерисыгъэр машом зэлли-

штагь. МэшшогъэкIосэхэм ма-къэ сыхъатыр 19.53-м арагъэ-лугъ, такъики 5-кIэ ахэр а чылгэлэ нэсигъэх. Такъикь 14-кIэ машор агъэлосагь. Машом зыкыштэним лъапсэ фэхуу-гэр джыри агъэунэфыгъэп, мэшшогъэкIосэ-техническе улэ-кунхэр мазэрэ клощых. Пэшшо-рыгъашуу къызэралагъэмкIэ, электроприборхэм ашыц ар илкъ къикIын ылъекIыщ.

Хэутигъэ зэфэшхъафхэр къызфигъэфедэхээз къэзигъэххазырыгъэр юшынэ Сусан.

Иэпийэгъу къафэхъугъэ калэхэр.

Хъисапым фэшагъэхэм яолимпиад

(Икъях).

Олимпиадээр кызызэүүхэйгээ Адыгэ къэралыгээ университетэм. Хабзэ зэрэхбүгьээ, ар мэфээк дахэу реклокыгъ. Аш икзызэүүхэн хэлэжьагь АР-м гъесэнгыгээр шлэнгыгээрэкээ иминистрэу Клэрэшэ Анзаур. Кызызэүүкагъэхэм закынтигъа зэээ, игуулэу министрэм ахэм шүүфэс къарихыгъ, ильяс къэс олимпиадэм хэлажьэхэрэм япчагъээ зэрэхахтэрэм мэхьянашхо зарылар къыхигъяшынъ

нэшхэ зэрэгтэй кыыхи вэштий в.
— Къаклохэрэми, къэралтыгэй
кызыэрэрыкыяхэрэми яячья-
гээ нахырыбэ зэрхьзүрэм Кав-
каз олимпиадэм дунээ мэхъа-
нэү илэр нафаэ къешты, — Къы-
лугаргаш.

Олимпиадэм икъызэлхүн мыйзэу, мыйтлоу тълэгтүгъэу щытми, къэралыгъо зэфэшхъяфхэм, Кавказым исубъектхэм къарыкъыгъэ кілэ ыкли пшъешшэ ныбжыкълэхэм ябыракъхэр алыгъхэу сценэм къызэрдэлкъуахээрээр зыптельгүйкэ, гухэхьошо хэогъуатэ. Кілэледжаклоу къаклохэрэр къэралыгъоу къыздикъыгъэм ибайнигъэ шыхьаалхэу щытых. Урысыееми цыхъе къафашиэу ахэр къызэррагъяклохэрэм мэхъанашхо ил. Етлани джырэ уахътэм дунаир зэрэбьысырыр, зэлахырэ узээ къежьаагъэр щынэгъошху зэрэштыр къыдэгтэлтиэмэ, Кавказ олимпиадэм нэмийк! къэралыгъоэм къарыкъыхээз кілэледжаклохэр къызэрдэлклохэрэм аш мэхъанашху зэрэртырээр къе-

Мэхбэнэшо зэрератырэр кье-
ушыхъаты.

Зэпахырэ узым зыкъызэри-
лэтыгъэм епхыгъэу къэралыгъо-
хэм ялъыклохэм япчыагъэ нахь
маклэ хүн кытшошыгъэмий,
бэлж къэмыйклягъэр. Аш фэдэу
Тыркуем, Болгарием ыкли Азер-
байджан ягъунапкъэхэр зэрээз-
фашыгъэхэм кыихэклэу къэклон-
хэ зымылъякыгъэхэм Интернетыр
агъефедээз хьисап олим-
пиадэм кыихэлэжъэнхэу амал
ялагь.

Олимпиадэм икъызэүхүн хэлжээльгээх зэльшашээр творческэ коллективхэу, льягкь ордыло ансамблэу «Ашэмээ», адигэ кашьом иансамблэу «Синди-

ка», творческэ купэу «Ошъад» ыкы Адыгэ къэралыгъо университэтим иорэдыйо ансамблэу «Шоколад» зыфилохэрэр.

«шоколад» зыфтиохэрэй.

Олимпиадэм пае задачэхэр зэхигьеуцуагъэх хэушхъяфы-кыгъэ комитетэү кілэшеджакло-хэм хыисалымкіз яолимпиадэхэм язадачэхэр къыххэзыхы-хэрэм. Аш хэтых Урысыем, Болгарием, Люксембург, Бель-гием ыки Иран яш!энтигъе-лэжь цілэрийохэр.

— Олимпиадэм пшъэрлыг эн илэр ныбжыкілэхэр ш!энтигъэ куухэм ахэзгэгъэнхэм, ахэр наукаем фэцгэгъэнхэм ямыза-кью, Урысыем и Кыыблэ, Кав-казым исубъектхэм, Къокын!з Благъэм аштысэухэрэ кілэ-еджаклохэр зэхэхъянхэр, зэрэ-ш!энхэр, ныбджэгъуныгъэ азы-фагу ильниыр ары, — elo олимпиадэм ижюри ипащэу, Адыгэ къэралыгъо университе-тным иректорэу, Урысыем и Кыыблек!з олимпиаднэ движе-нием кілшакло фэхъутгъэу, рес-публике естественнэ-хыисал еджал!эр зыгъэпсыгъэу Мамый Паша.

Даутэ.
Олимпиадэм къеклонлагъэхэр аныбжь елтытыгъэу зэтэфыгъэхэу зэнэкъокуугъэх. Апэрэ күлмийн я 8 — 9-рэ классхэм

купым (лигэм) я 10 — 11-рэ классхэр хахьэштыгэх.

Зэнэкъокъур уцугъуитлоу klyагъэ. Уцугъо пэпчъ кілэеджаклохэм задачи 4 кыышашын фэягъ. Мы чыплем кыышыломэ сштоигъу задачэхэм якъэшыны мэфэ псауи, мэфитлии апэ-хуяэу олимпиадэм къизэрэшыхэкъирер.

шыхэкъярэр.
Ятлонэр уцгъом зэнэкъо-
кур лъягъеклотагь, задачэхэр
къашыгъэх, күлэлджакло пэпчье
икомандэ теклоныгъэ къыдихы-
ным фэбэнэргь.

хэм задачэхэр кыншаштыхэ зэхъум, нэмийкхэр республикэ естественна-хынсал, елжадам

естественнэ-хысап еджалэм лекции гъашэгьонэу Всероссийскэ олимпиадэм хысапымкэ ижюри итхаматэу Назар Агахановым кыышыгъем щедэугъех. Ар олимпиадэм гъэцкэлэнэу кыдилтытэхэрээр зэрэзэхагъеуцохэрэм фэгъэхыгъагь. Иэнэ хурааेу олимпиадэм щызэхашагъэр кэлэеджаклохэр хысапымкэ олимпиадэхэм зэрэфагъэхвазырхэрэм ехынлэгъагь.

Пчыхъэм «Интеграл по городу» зыфиорэ квест-джэгүкіләр Мыеңкүапә щықуагъ. Бләккығъэ ильзесым фәдәу къаләм щыпсәүрә унагъохэр аш хәлэжъагъэх. Пчыхъэм кіләләджа-клохэр зыщыпсәүхәре хыакләштәу «Туристым» джэгүкілә зэфшәшъяфхэр щызәхащағъэх. Олимпиадәм изы мафә пәпчъ шуағъе къытәу, гъәшшәгъонеу зэрәклоштым зәхәштаклохэр пылъыгъэх. Аш фәдәу УФ-м и Президент и Премиє къызәратыгъэу, Кавказ хыисап олимпиадәм и Координационнә Совет хәтәу, Урысыем щызәльлашшәрә шләнныгъэләжъэу Николай Андреевым илекциеу «Хыисапымрә музыкәмрә» зыфиорәм ягуапеу кіләләджа-клохэр едәүгъэх. 2011-рә ильзесым УФ-м и Президент и Премиє къызәратыгъэу, научнә статья 200-м ехъу зытхыгъэ шләнныгъэләжъэу Андрей Райгородскәм илекции кіләләджа-клохэм лъешәу ашшогъәшшәгъоныгъ, зыләпищағъэх.

Республикэ естественнэхь-
исал еджаплэм Іэнэ хъураеу
щызэхашаагъэри гъэшІэгъонэу
реклокыгъ. Ар фэгъэхыгъяагъ
сэнауушыгъэ зыхэль ныбжы-
кіэхэр къыхэгъэшыгъэнхэм, ахэр
хъисалым фөштэгъэнхэм.

Аш фдээр гъэшлэгчону олимпиадын имааф пэпч реклоктыг. Яшлэнгъэхэм зэрахагхэхуягъэм нэмькэу ахэм языгъэлсэфын программи дэгүү дэдээр афыззэхажэгтгэй. Олимпиадэр оклофе музейхэм, тарихъым епхыгъэ нэмькч чынгилэхэм кэлдэлжаклохар ашчыгэх.

Олимпиадэм имафэхэм тыз-
lykIэгъэ хъакIэхэм къызыэралуа-
гъэмкIэ, ар гъешIэгъон дэдэу
зэхэшагъэ хүгътэ, къызыдэкло-
гъэхэ республикэр агу рурыгъь,
зэрэштырхъятыпIэм гу лятагъ,
къащэгъэ ныбжыкIэхэр къы-
зэрэхуяумагъэхэм рэхъятыгъэ
ожжом, кээхилд хүчнти.

Хысал олимпиадэр неущ зэфашыжьышт.

СИХЪУ Гощнагъу.

ХЪИШЬЭМРЭ

Нартхэм ялъэуж

Темир Кавказым ис лъепкъхэм нарт эпосыр яунае альти. Нэмык лъепкъхэм ялъитыгъэмэ, тэ, адигэхэм, мыр кырыдгъэшьыпкъэжынэу іэубытып! тшыщт щисэхэм тащыкэрэп.

Нартхэм япхыгъэ саугъетхэр бэ хъухэу Адыгейим итих, зыдэшыкъхэр тэшлэх. Типцинальэмэ ахэт лъыхужхэм зэрджэхэрэп адигацх, ямехъанэхэмкэ адигэ гүшүэх. Эпосыр лъэнэйкуабэк! тильэпкэ зэрепхыгъэр пщынальэмэ дэгүү шыыпкъеу къаушыхаты. Къэбаруатэмэ хъугъэ-шагъэхэр зышыхуугъэхэр гъэнэфагъэу къагъэлэгъуагъэх, чып!эмэ ац!эхэр кыралуагъэх, лъыхужхэр зыдэштыхэр агъяошагъэх. Нартхэм япхыгъэ яашхъэхэр археологии саугъетхеу адигэ чыгужкъым ильэнэйкуабэх ашылх. Пасэм зэхальхъэгъэ пщынальэмэ гъэнэфагъэу къищао нартхэр зэрэадыгъэх. Ар мыйзэу, мыйтоу къэбаруатэмэ къыклагъэтхыгъ.

Ижыкъэ Черкесием чынэльэшхо ыбытыштыгъэ. Аш ельтигъэмэ, джырэ Адыгейим кыгъэгъунэрэр мэктэжий. Кавказ заом ыпк!э, я XVIII-рэ л!ешэгъум иублап!, тигъунапкъэхэр Темэн хыгъэхунэнкъом (Таманский полуостров) къищикиэдзагъэу Къалмыкым, Дагыстан, Чеченым, Ингушетием, Осетием анэсштыгъэх, кыблэмкэ Абхазын еол!эжыштыгъэх. Зэо мэхъаджэм тильэпкь ыужжъэй, тыаштэм, тичигуухэу аунэк!ыгъэхэм нэмык! лъепкъхэр къарыт!ысхагъэх. Аш ыпкъ къик!еу нарт саугъетхэм ашылх, чып!эхэр тиреспубликэ игъунапкъэхэм акыб хуулжъэх.

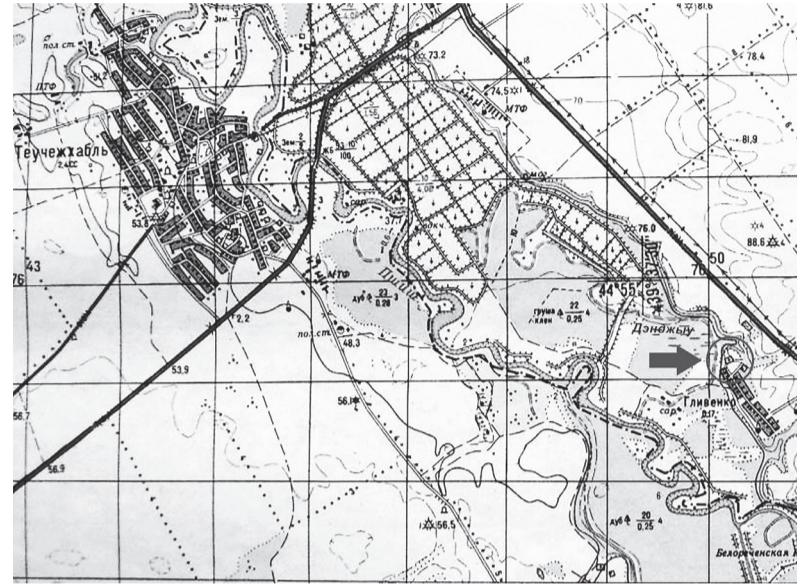
Тильэпкъык! анах мэхъэнэ шхъяаэ зилэу ахэм къаходгээшырэп Кургъо тамэ тет пытэп!эжъэу іалэджыпщым икъуаджары. Мы чып!эр адигэмэ яижъыре тарихъ гупчэ шыыпкъ. А чып!еу лъепкъ хэсэ зэфэсны п!эштыгъэр 2014-рэ ильэсийн

дгъэунэфыжыгъэ. Мы чып!эм хъугъэ-ш!эгъабэ епхыгъ, нарт ц!эрилохэр щыпсэуగъэх, хеушхъафык!ыгъэу, игъек!отыгъэу ахэм уакытегуши!энир ыкли зэк! адигэхэм ябгъэш!энир игъо шыыпкъ. Мыщ дэжым кылахъэштыгъэн фае пытэп!эжъыр ижыкъэ зэрэштыгъэм тетэу, зэхъокыныгъэшхохэр фэмыхуугъэхэу тильэхъане кынзэрэнэсожыгъээр.

Нарт пщынальэмэ чып!абэмэ ац!эхэр къахэфх. Іалэджыпщир зыдэштыгъэ пытэп!эжъым щыублагъэу. Пытшэ ипсып!э Пшызэ зышыхэлъеджырэм кылыпшыт шыыпкъ. Ары Ижырэ Адыгейим итарихъ гупчэу

хэт чып!эхэр ашылх. Ахэми, нэмьк! саугъетхами ац!эхэр къетлонх, такъытегуши!эн.

Дэнджыу бжъап. Пытшэ иджабгъурэ бгышхъэ нэпкъ лъэг къихэу станицэхэр Бжедуховскэмэ Рязанскаемэ азыфагу кырибуытэрэр Шытхъалэ (Белореченскэ) районым икъхап!эмкэ ыгъун. Мы чып!эм Дэнджыу бжъап е Кургъо тампало. Тильэхъане мы станицитумэ азыфагу а бгы цак!эм къутыр цыклюу Гливенкэр тес. Аш итемирк!е нарт іалэджыпщир зыдэштыгъэ пытэп!эжъыр кылыпшыт шыыпкъ. Ары Ижырэ Адыгейим итарихъ гупчэу

Хэсэ гупчагъэр хураеу къэгъэчыхъягъ. Хабзэм кыди-гъэкъыгъэ картын Темир-Кавказым игупчэ икоординат-хэр тетых.

Нарт чып!эхэр Пытшэ яутхэр.

зэндэрхыкъ, мэкъуп!е, уц дэгүхэр кытеек!х, шхъэндэ куашхэр тетых. Іужью зэхэкъихъэгъэ хьотэшном ыкыб метри 150-к!э пэчжыкъю асфалт гъогу шьофымк!э блэжкы. Аш мафэ къес ебгъукорэ гъогурыкъоэм зэхэкъихъэгъэ кырхэм пытэп!эжъыр арагъэлэгъурэп.

Хэп!э тхыцэм къутырим щыщхэм яхэйтту тель. Къошин къутафэ зэфэшхъафхэу хъоеу кыччажукъыгъэу хэльхэм кыззэраушыхъатырэмк!э, мыжъо л!ашэгъум ик!эухым къыщыублагъэу цыифхэр, ильэс мин пчыагъэхэм зэпымыю, мыш щыпсэуగъэх. Арыш, зэрхъурэмк!э, іалэджыпщим ихэп!агъэр, къатыбэу зэтхъуагъэу, ижырэ археологии саугъэт.

Псэуп!эжъым икъхээп!е лъэнэкъо, Дэнджыу к!еи, бгы зандае къое-ч!эежьышо ехы. Енэгүягъо мырк!е жыуукым ращал!эштыгъэхэр зэрэдзыхъяжыштыгъэхэр. Нарт Жъэмадыу илоф жыуукым зышыхагъэхым, а хьотэжъир арынки хун зыдадзэхъягъэхэр. Лъэпкыр бэрэ хэзьшигъягъэу, ш!огъабэ фэзыш!эгъэ Жъэмадыу зэрэукалыгъэр Саусеркъо зеш!эм, нартхэм ахээзухи жыуукыныр харигъэнэгъагъ.

Кургъо мэз щыщэу рамыуп!ыгъягъэм пытэп!эжъыр къе-хъурэи. Джыри хъэк!е-къуак!е-хэр зэрхэсхэм ишыхъатэу цызэхэм чыгхэр къачыхъэх. Іалэджыпщим ихэп!агъэр зыдэштыри, пэблэгъэ чып!эхэри дэх дэдэх, язитетэу къызэрэзэтенагъэхэмк!э, чыопсым исаугъэт пшыгъэми ухэукуюштэ.

Ижырэ Черкесием игупчэ, нартхэм яхэсэ зэфэсны п!эштыгъэм, хъугъэ-ш!эгъабэ щыхъугъ. Іалэджыпщимрэ аш ишхъэгъу-сэу Бэтынэрэ хасэмэ ятхьаматштыгъэх. Апхъу закъоу іакуандэ-Дахэр нарт эпосым анах пшьаш!э дахэу къыхафэрэмэ ашылх. Псэлтыхъуабэу кыфакло-штыгъэмэ къэлэпчэ дэхъэгъур

Хъудымыжъ иуджып! Къунчыкъохъаблэ ыгузэгү
Гъышмэ яхап!е хэт.

къыхэдгъэшыжыгъэхэр. Мыр пытэп!е ухумал!эштыгъэ, кыблэмк!э зы дэхэп!е закъо фашыгъагъ, аш кук!е удэктюенир кынхъазырэу, дысэу гъэспыгъэ. Джыри мы гъогу лъэгэо закъорары узэрэдэхъащтыр. ыпк!э-кызыэрэтигъэу, пытэп!эжъым изытет ижыкъэ зэрэштыгъэм фэдэу къызэтенагъ. Тильэхъане уни пкъеу зыпари рагъэуца-гъен.

Дэнджыу бгышхъэ зэнйибжъ, жъюклуп!, губгъо хъоо-пщау. Псыхомк!э гъэзэгъэ лъэнэкъор нэпкъ лъэгэ занд, гъуй шхъэндэ йужхъэмк!э, чыгхэмк!э зэхэкъихъаагъэхэу хьотэшно куухэм зэлбэзы. А Кургъо тамэ, Пытшэ бгышхъэ, чылэжъхэу **Бэжъуйрэ Къутэмэгурэ** тесыштыгъэхэу къэбарыжхэм тагъэгъуаз, ау ахэр зыдэшы!эхэр дгъэунэфыжынхэу хъугъэгохъэп.

ЧЫПАЦІЭХЭМРЭ ХЭКЛУАКЛЭРЭП

псынжь куоу, ухэнэнкэ щына-
гью, яшыхэм зэхаутыхэгъаг. Пшашъэм епсэлтыхонхуу къэ-
клогъэгъэх Шэбатныкэр Са-
усеркъэр Ӏалэджыпщим шыха-
кло зарехым, пцым ичилэ цыф
къыдамыгъэклэу, даубытэгъаг. Ӏалэджыпщир шъэфэу Лъэпш
дэж кли, щемлюхуитуу кыри-
гъэшыгъаг. Къэкложызэ, шым
къыридызы зы щэбзащэр зе-
пикыгъаг. Нарт пынналъэмэ
къызэралорэмкэ, адре къыфэн-
таягъэмкэ Ӏалэджыпщим пытэ-
плэжым ылъап нарт Шэбатны-
къо щиукыг. Джыдэдэм пыта-
пэм узэрдаххуу сэмегубгүмкэ
чыигышхомэ йошхъэ закъо
ачэт, арынки хүн Шэбатныкъо
икъэ. Къутырим дэсхэм якъэ-
хальэ ащ тырашыхъаг. Къа-
щхэмрэ къэнэтлэхэсхэмрэ зе-
фэдэклэ тетых.

Аужырэ нартэу чыгужьым
къинэжыгъэгъэ Уачэ Ӏалэдж
иунэ чэсэхъыгъагъэу къало-
тэжъаг. Зыщылэшт уахътэр
Уачэ ешти, Пакуко Тэтэршье
къельэхъыгъагъаг. ыгъэтэйлы-
жынену. Зыфиогъэ уахътэм
Ӏалэдж иунэ зэкюм, Уачэм ыпсе
хэкъыгъэу джэхашъом тельэу
Пакуко къыгъотыжыгъагъ
ыкы а хапъэм щигъэтэйлыжыгъ,
нартмэ ямылькуи къыфэнэжы-
гъаг.

Джырэ лъэхъаным псыхъожы-
ер тамбыкэ зээпирагъэыг, псыр
рычъэхъырэл: псыуцхэмрэ къа-
мыхэмрэклэ лъэшэу зэхэкы-
хагъаг, чыпэ-чыпэу псы шьоф
зырызхэр илэх.

Гъобэкъуае дэс нэж-лужхэм
непэ къызэралорэмкэ, темэн-
нир агъегъушы зэхъум хъуа-
тэхэр зытвьштыгъэ тракторымкэ
иньжым ышхъэ къычлагъэшы-
гъаг. Ащ цыфым ильэгагъэ
фэдиз иннэгъаг. Къагъотыгъэр
шъенхэр зетырагъэуцонхэш, ялоф-
шъенхэр зетырагъэуцонхэш, пын-
джылкыр арамыгъэшынкэ
енэгүй, колхоз тхъаматэм къул-
шхъэхэр чаригъэгъэблы-
хажыгъагъэх. Ащ нэмыхкэ, къызэралорэмкэ, темэннир агъ-
егъушы зэхъум пкъеушхохэр
къыхагъэшыгъагъэх. Нарт къэ-
бархэм ахэм афэдэ пхъеушхохэр
Ӏалэджыпщим иунэ къесэнэ
илагъэх.

2014-рэ ильэсүм Даур Хъусенрэ
сэрырэ къыхэдгъэшыгъаг. Нэужым
игеографие координат-
хэр GPS приборынкэ дгъэунэ-
фыгъэ.

Къошко дэкыгъор. Гъобэ-
къуае пчыннатэу Пшыщэ
инэпкэ лъаг, джырэ станицэу
Рязанскар зытес бгышхэм,
хъотшхуу ехы. Къэбарыххэм
зэрхэтымкэ, а тlyakлэр къоху-
сэжым дуутыгъ. Аужырэ нартэу
къэнэжыгъэгъэ Уачэ, ятэ осы-
ет къышишыгъыгъагъэти, ар
къушэклжыгъагъаг.

Лъэпш икыщ лъачи. Къы-
зэралотэжырэмкэ, Гъобэкъуае
пчыннатэу Пшыщэ иджабгуу
псырыкыл инэпкэ ар тетыгъ.
Чыпэ «Лъэпш икыщ лъачи»
алоээ еджэх. А чыпэ джы
чырбыш заводыжыр щыт.
Ӏалэджыпщим ипьтэлэж къо-
кылээмкэ мыш километритлукэ
пчыжж.

Лъэпш зыщыгъукэштыгъэр
Адыгейим ичилэ заулэмэ къа-
шагъэлэхъагъо.

Ятлонэрэ чыпээр Пэнэжы-
къуае икыблэклэ Пклашэ ыс-
кутурырэ Кошкинным дэж щыт
мээзэр.

Нарт Бгъэбзыу. Къунчыкъо-
хъаблэ икъокылэклэ Пшыщэ
уикэ, кэир зээпирчымэ, бгыш-
хэм узэрэдэклиуаеу Бгъэбзыу
зытесыштыгъэ псэуплэжэу
жъокуплэм хэтэум улокэ. Ащ
итетыркэ къутырэу Фокинэрэ зы
километрэрэ ныкъорэклэ пчыжж.
«Нартхэм» яяблэнэрэ том ия
140-рэ нэклубго мары зэрхтад-
гъэр: «Моу Пшыщэ узэлдэрикэ
Фокинэм дэхьиджэ узэлдэклиу-
еджэ бгышхъэшхуу илэх Бгъэ-
бзыу тесытыгъ». Муутлэхэм
яльэхъан ашыгъэгъэ къошхнхэм
якутафхэхэр ащ хьоу тельхы.
Гурьт лъэшэгъум къыхиубы-
тэхэрэри ахэолтагъо. Псэ-
уплэжым икъокылэклэ мычы-
жъэу йошхъэшхуу жуагъэм хэт.
Ар Лъэгүц-Жаклэм ыкъомэ
язырэм икъэ йуашхъ.

**Лъэгүц-Жаклэм ичилэ зыд-
шысыгъэр.** Белореченскэ районын
ит къутырэу Беляевскэр
джы зыдэшыс им икъокылэклэ
нарт Лъэгүц-Жаклэм ичилэ щы-
сыштыгъэ. Пшыщэ иджабгуу
нэпкэ мы чыпэ нахх лъхан-
чэ щажуу ыкы Краснодар псын-
гылээм иуцаплэ. Беляевскэр
икъыблэклэ километриплэу
пэудэгъэу Пшыщэ исэмэгү
нэпкэ Къунчыкъохъаблэ тес.

**Лъэгүц-Жаклэм ыкъомэ
яуашхъэхэр.** Белореченскэ

районын ит станицэу Рязанскар
удэклэу итемыр-къохъаплэклэ
километрих фэдизэу асфальт
гъогумкэ узыкъоклэ, къутырэу
Фокинэрэ унэмисыпээ, сэмэ-
гумкэ йошхъэшхуу зылхъашш
зэнэбжъэу хъураеу жъокуплэм
итир къэлтагъо. Ащ пчыннатэу,
джабгуумкэ гъогум пэмчыжъэу,
чыгъэхэмрэ шхъандэхэмрэ ыш-
хъашш ээлъаубытуу, къэгъэс-
ишо щыт. Ащ ыкыблэклэ, мээ
шъольырмэ зэлбазырэ губбъо-
шом, зэклэлтыклохуу йошхъитф
ит. Лъэгүц-Жаклэм ыкъомэ

Нарт Шэбатныкъор (Бадынэкъор) Ӏалэджыпщим зыщиуцыгъэ
пытэлэж лъапэр.

якъэхэлъе йуашхъэхэр блы
мэхъух.

«Къызэралотэжырэмкэ, зэ-
шыхэр шэклоным лъэшэу пыщэ-
гъагъэх, ау анахыкэл инаасыл
нахх хэльэу, зэшихымэ анахы-
бэ къышэхштыгъэ. Нахыж-
хэр ешьууцштыгъэх. Зэгорэм
къесыгъаклэу анахыкэл дэкыгъ.
Адрэхэри шакло ежагъэх. Мэфэ
ренэм зэшыхэм зыпари къамы-
ушэхшүү, пшыгъаехэу къэ-
клюхъээ, ашинахыкэл лэуечц
укигъэ ыпашхъэ ильэу, шхъа-
укигъэ чыгъым къэрилэу шхъа-
рхъагъэх. Ягхъэ-гуж къызэк-
лани, язырэм щэмрэ бзэмрэ
зэууильхъи еуагъ. Щэбашэр
чыгъым тифи, клалэр къыгъэ-
щыгъэ. Къызыщылэти, шым
зыридзи, къыкылэгъ. Адрэхэр
льежъагъэх. Зыльигъачхээзэ
хъэкланс (ижырэ зэоклэ шыкы)
ышы, зэклэкыншыгъэх, къытыри-
гъази ышнахыжых зырызэу
ыукигъэх, ежыри хъадэгъущ
тефагъети, ыпсе хэкыгъ. Нарт
къалэхэр зыщиуцхъэхэм ща-
гъэтэлпэхъихи, йуашхъэхэр
атарашыхъагъэх.

Дээгъаштэ зыкъосыгъэр. Къунчыкъохъаблэ икъыблэ-къо-
кылэклэ Пшыщэ ипсыхъалыгъ-
нэхх лъэшэу кэим зыщуантэ.
А псыхъом ыгъэлэгъэ къуачэм,
Бгъэшэтыку, Дээгъаштэ зыдэс-
ыгъэ чылэр итыгъ. Мы чыпэ
Кургъо мээ лужкоу къикэштыгъэ.
Раупкыгъэу жъокуплэ губбъо-
шо ил. Тильэхъанэ, я ХХ-рэ лъэшэ-
гъум ия 30-рэ ильэхэм, псыхъо-
хъалыгъуанэр аузэнки, Къунчы-
къохъаблэ икъокылэ, Мышкъо-
шым, нахъэсигъ.

Нэкушой иуашхъ. Къун-
чыкъохъаблэ икъыблэклэ къэлт-
агъэр мээзим икъокылэклэ п-
мычыжъэу шьоф лэжэхшүүлээм
йошхъэ закъоу ит. Гээ къэс
ышхъашшо ажъо. «Нарт Нэку-
шой иуашхъагъэ хэччыягъэу
тельэу Саусэрыкъо зырхылээм,
зэклэпхагъ. Къэущи къызэ-
пльэм, зэрэ Саусэрыкъо къы-
шлагъ. Зыкыригъэтэлжы
шонгъоу къызелтээум, йуагъэ
зэдашымэ къытлэхжыщтэу
ыгъэгугъагъ.

ТЭУ Аслын. АР-м Лъэпкэ музей шъен-
гъэмкэ иофишэ шъхъа,
Урысъем журналистхэм я
Союз хэт.

Ӏалэджыпщим икъуаджэ дэхьэлэ закъоу илэр.

**Дэнджыу бгышхъэ ехыре
тъогур.** Къутырэу Гливенкэр
зэпэйзыхырэ урам закъор итэ-
мыйр-къохъаплэклэ етэг тъогуитлоу
зэгокы. Джабгуумкэ зыр пытэ-
плэжым дэххэ, адэр сэмэгум-
кэ егъэзаш, чыжъэу бгышхъэм
ехы ыкы лъэгуганэм ит Кургъо
мээ хэкъуаджэ. Мышчыжъэу мыш
дэхжым мээзим пхъырчыгъэрэ
Пшыщэ иджабгуукэ **Дэнджыу
иуашлыгъуан** къыдэччыхышь,
блгъ лъапшхъэм къеуцалэ.

Дэнджыу псыхъожыр. Мыш
фэдэ псыхъо чыпапцэмэ
афэйхъыгъэ гүшчийлэхэмэ ада-
гъэхъагъэп. Зыхэт закъор нарт
къэбархэр ары. Ащ Дэнджыу
ыцлагъэми къашхъэшырэп, ау ащ
ыцлагъэклэ бгышхъэм **Дэнджыу
бжъап** фаусыгъ. Ижыкэ Кургъо

Чыпэлэхъэ тарихъ гъэшэ-
хъон пыль, ау шъенхъэлэхъэр
ащ джыри нэсыгъэхэп. Уштын-
хэр ащ чыпшыимэ, Тхъэм ышэн
ащ хъаламэтэу къыщычэшы-
штыр.

Кургъо мээ щыщэу лъэгуганэм
щырамыуплэгъэу къинагъэм
Пшыщэ инэпкынти зэлъеубыты.
Чыгъышхохэр хэтых, къыры.
Краснодар псыхыгъылээр ашынену
зыфжъэхэм, йошыл хым чэ-
бышт Кургъо мээ инахыбээр
зытырауплэ, мыш дэхжым
псыр къынэсийнэу щытыгъэпти,
чыгъхэр къагъэнэгъагъэх.

Хъамышхунтэу къыхаагъэх-
хэр шхъэндэ къодицэх, ныб-
жышхо ялэу, ягумагъэклэ чыг-
шыпкъэх.

Ӏалэджыпщим ичилэхъ

стхъумбыл чыгъышхо риупкыгъ,
куахыбит ифзу хъэкуашу ёши,
ащклэ щигуу къыргыхъагъыгъ.
Хъудымыжь иуджып. Къун-
чыкъохъаблэ ичилэгү шылкъэ,
Гыщэм яхэтэ гузэгү, Хъуды-
мыжь иуджыпэ ит. Хъураеу
иубыкыгъэ мэшэхом ыкъоцл
йошхъэ лъхъанчэ къыхэшы.
Хатэр ильэсбэрэ ажуагъети,
йошхъэ шыгур тешьо хъугъэ.
Къошын къутафхэу аш ыкъоцлэ
хатэмрэ къаҳэхъэрэмкэ лъэ-
хъанэу загъэпсигъэштыр джэрэз
лъашэгъэр ары. Енэгүяжъо мыр
Мыекъопэ культурэм хэхъэрэ
археология сауэлэлтэ. Игээпс-
ылэклэ зэрэхъэлэлпэлгээр гъэ-
нэфагъэх. Пшыщэ исэмегубгүу
джырэ унагъохэр зытесхэм
къыщыхэдгъэшыгъэ ижырэ
псэуплэу джэрэз лъэхъаным щыла-
гъэм епхыгъэн ылъэкыщт. А
льэнкъомкэ къикэлэ Уачэ-
мыхъыжь иуджыпэ дэхъанлэ ил.

Гъучыыпцый йуашхъэ. Лъэпш
чалъхъажыгъагъэхъэу
хъишъэм хэт. Краснодар псын-
гылээр ашы зэхъум Едэпсы-
къуаे зыдэшысыштыгъэм ар
штагъагъагъ.

Шыкылэ иуашхъ. Пэнэжы-
къуаэр Адыгэкъалэрэ азыфа-
гурэ гъогумкэ псыхъожыу
Шэндикъо узэрикъе, киломе-
триту фэдизэ узыкъоцлэ, сэмэ-
губгүмкэ йошхъэ ин закъоу
жъокуплэ хъоо-пщаум итыр
къэлтагъагъо. Ар нарт Шыкылэ
иуашхъ, метрибл фэдиз ильэ-
гагъ, гъогум метрэ шыллэл
фэдизэлэхъагъ. Тыдэрэ лъэнкъо-
къи къэллэгъэу лъэгаплэ тет,
ышхъашшо зэфэдэклэ ильэс къэс
ажъо, етагъэхэу уж илэп. Архе-
ологхэм зэрэгхэунэфырэмкэ,
мыш фэдэ йошхъэ закъоу итэхъ
анах лъэгаплэ этэхъашшо я.
Лъэнкъанэу зэхъылэгъэштыр
джэрэ лъэшэгъум иуб-
лапл, Мыекъопэ культурэм
хэхъэрэ уахът, ильэс 4000 –
5000 фэдизэлэ узэклэбэжъэмэ.

ТЭУ Аслын. АР-м Лъэпкэ музей шъен-
гъэмкэ иофишэ шъхъа,
Урысъем журналистхэм я
Союз хэт.</p

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Маф

БГЪЭЛДАПІРЭР КҮҮОТЖЫ

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ фэгъэхыгъэ зэхахьэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкъуагъэр лъепкъ шэжым итарихъ кылкырекъы, щыненгъэм лъагъоу щипхырищырэм уегъезуазэ.

Лэуж зэфэшхъафхэр зэфэшээзээхъафхэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналистэу Тлешту Светланэ зэришагь. Аш ипэублэ гущылхэр лъепкъ тхыбзэм лъапсэ фэзышыгъэ шэнынгъэлжээу Бэрсэй Умарэ, адыгабзэм тамэ езытыгъэ тхаклохэм яусехэм яхылгэгъафхэр.

Кіләццыкъу театральнэ зыгъесаплээ «Щыгъыжыем» хэтхэм адыгабзэм изэгъашэн, игъефдэн афэгъэхыгъэе едзыгъохэр узылгащэу къашыгъэх. Адыгабзэм лъепкъыр зэрэзэфищэр Хаджебыекъо Адыиф, Шыхъостанхэу Аминэтрэ Камилэрэ, Хъауажыр Дианэ, Мэшфэшу Гунэф, Клубэху Аланрэ Дамиррэ, Цопсынхэу Эльбуурэ Налбекрэ, Беданыкъо Тембот, нэмыкхэм театрализованнэ пычыгъохэм къашагъэлгэгъафхэр. Художе-

ственне пащэу Уджыхъу Марыет пүнгүгъэ амалышухэр зэригээфедхэрер зэхахъэм къышыхэштгъ.

Общественне юфышыу Мэшфэшу Нэдждэт, шэнышу зэрэфэхъуягъэу, адигэ лъепкъуяу дунаим щитэкъухыагъэм инидэлэлфыбээ кызызериухумагъэр, шэнхабзэхэр щыненгъэм зэрэшыпхырицихъэрер усэхэмкъе къылтагь. Ным игуущылхэр гум зэrimыкъыжыхъэрер зэгъэпшэнхэм къашыгъэштгъ.

Къэралыгъо телерадиокомпание «Адыгэим» ижурналистхэу Аджырэ Замирэ, Гыукэлл Сусанэ, Беданыкъо Замирэ, Унэркэю Гулээ ижырэ адигэ гущылхэрер ижырэ 100 зэрэхъуягъэр республикэм игъэкъотыгъэу щыхагъэунэфыкъы. Зэхэшаклохэм ар къыдалтыти, Х. Аандырхъуа иусэхэм къяджагъэх. Жэнэ Кырымызэрэ Тхъабысымэ Умаррэ зэдаусыгъэ орэдэу Аандырхъо Хъусен фэгъэхыгъэр артистхэм къыхадзагь. Зэхахъэм хэлажъхэрер артистхэм къадежыгъэх, лэгу афытеугъэх.

ми, лъепкъ гупшигъэр пхырашызэ, къытфагъэнэгъэ гущылхэрер зэриохэм уагъасэ, уанлы, щыненгъэм уфащэ. Гущылхэрер зэгъэфагъэхэу, гурылгъошлухэу, зыщищыкъагъэм театральнэ пычыгъохэр къэшынным зэрэшагъэфедагъэхэм къеушыхъаты тиадыгабзэ зэрэбаир.

Зэхахъэм зэрэшагъэунэфыкъыгъэу, тиадыгабзэ дунаим тет бээ анахыжъхэм ахальты. «Щыгъыжыем» фэдэ театрализованнэ зыгъесаплэхэр тиэхэу, журналистихэм пэсэрэ гущылхэрер зэхэпхыгъэхэу «адыгабзэр мэктоды» зылхэрэм адедгъэштэн тльэкиштэп, ахэр лъэшэу хэзүүхө.

Бзэр — псэ

Адыгабзэр щыл, тэгъэфедэ, тэрэгушхо. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние иорэдьлохэу Баджэ Дээхъанэ, Нэгъой Маринэ, Нэгъой Бэллэ лъепкъ орэдхэр зэхахъэм щагъэжынчыгъэх. Гупшигъэ куум, шульэгъэ къабзэм яхылгэгъэ орэдхэр щылгъэх. Набэко Бэллэ фортелианэмкъе къадежыгъуягь.

Советска Союзым и Лыхыжъеу Аандырхъо Хъусен къызыхъуягъэр ильэси 100 зэрэхъуягъэр республикэм игъэкъотыгъэу щыхагъэунэфыкъы. Зэхэшаклохэм ар къыдалтыти, Х. Аандырхъуа иусэхэм къяджагъэх. Жэнэ Кырымызэрэ Тхъабысымэ Умаррэ зэдаусыгъэ орэдэу Аандырхъо Хъусен фэгъэхыгъэр артистхэм къыхадзагь. Зэхахъэм хэлажъхэрер артистхэм къадежыгъэх, лэгу афытеугъэх.

Адыгабзэр, адигэ хабзэр посынэкэч къабзэм фэтэгъадэх. Гуманитар уштынхэмкъе Адыгэ Республика институтэу Клэрэшэ Тембот ыцэ зыхырэм ипащэу Плынгъу Адам, медицинэм иофышы цвэрилоу Жэнэ Аскэр, зэльашырэ тхаклоу Чуекъ Юныс, гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шхъаэу Дэрбэ Тимур, республикэм гээсэнгъэрэм шэлэнгъэрэмкъе и Министерствэ икъульыкъуяшэу Мамый Марыет, Адыгэ къэралыгъо университетын адигэ филологиемрэ культурэмрэмкъе ифакультет ипащэу Хъамырзэко Нурыет, республике общественне движение «Адыгэ Хасэм» игъэцэлкэло куп хэтэу Болэко Аспъян, бзэхэр зыщызэрагъэшлээр Гупчэу «Активым» ипащэу Едьдж Мэмэт, хэкужым къээзгъэзэжыгъэ тхэкло цвэрилоу Енэмыкъо Мэулид, нэмыкхэу гущылгэту тызыфхэхуягъэхэм таатгэгушуягь.

Зэхахъэм общественне-политикэ мэхъэнэ ин илэу алъытагь. Бзэр щээфэ лъепкъыр зэрэшылэштэр ялэубытыгэу рагъэхъэгээ ювшэнээр зэрэлжагъэктэштэм тицыхъэ тель.

Анахь дэгъоу

Зытхыгъэхэр

Адыгэ республикэм диктантыр щызитхыгъэхэм яшшүшгэти зэхахъэм къышаотагь. Нэбгыри 110-м щыщэу 21-мэ «5» афагъэу ѿгуу. Гээшээньоныр зы хэукунонгъэ хэзымызшыхыагъэу къыхагъээм итчагьи зэрэбэр ары. Нэбгыре 13 ахэр мэхъух.

Дунэе Адыгэ Хасэм иштихуя тхылхэр диктантыр анахь дэгъоу зытхыгъэхэм Болэко Аспъян аритыжыгъэх, шоу щылээр къадехуунэ афиуягь. Зыцэ къырауягъэхэм афэгъэхыгъээ тхыгъэхэр къыхэтууытыхъ.

ЕМТЫЙЛН Нурбий.
Сурэтхэр зэхахъэм къышытэхъгъэх.

Зэхэзышагъэр
ыкъи къыдэзыгъэкъырэр:

Адыгэ Республикэм лъепкъ Иофхэмкъе, Икъыб къэралхэм ачыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адирялэ зэпхынгъэхэмкъе ыкъи къэбар жууѓэм иамалхэмкъе и Комитет Адрессыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшшийэр:
385000,

къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхырэр А4-къе заджэхэр тхъапхэу зипчыгъэкъе 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкъунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэгъэгъэжъохъ.

E-mail: adygoe@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урсые Федерацием хэутын Иофхэмкъе, телерадиокъэтынхэмкъе ыкъи зэлты-Исыкъо амалхэмкъе и Министерствэ и Темир-Кавказ чылгэ гъэроршил, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъатыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкъи
пчыагъэр
4876
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 469

Хэутыннын узчи-кээтхэнэу щыт уахтэр Сыхытэр 18.00

Зыщаушыхъатыгъэхэу
уахтэр Сыхытэр 18.00

Редактор
шхъаэ
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъаэ
игуадзэр
Мэшлэкъо
С. А.

Пишэдэгъыжъ зыхырэ секретарыр
Жакъэмкъо
А. З.